

KARACS KÁROLY HOZZÁSZÓLÁSA

HATÁRŐRSÉG ÉS A BŰNMEGELŐZÉS

A témával kapcsolatban érdemes elgondolkozni többek között azon, hogy Magyarországon félmillió körül van azoknak a száma, akik rendvédelmi szerv tagjaként, állami alkalmazottként, társadalmi szervezet tagjaként, vállalkozóként bűnmegelőzéssel vagy ahhoz szorosan kapcsolódó feladatokkal foglalkoznak. Ehhez képest a bűnözés alakulása kedvezőtlenebb képet mutat a lehetségesnél. Számomra úgy tűnik, a kormány valóban átérzi a megoldás szükségességét, és a bűnmegelőzést össztársadalmi feladatként egységes elvek alapján működő rendszerként próbálja meg működtetni. Ebben a rendszerben az érintett szervezeteknek, a társadalom különböző csoportjainak alrendszerként kell részt venni a bűnmegelőzésben. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a belügyminisztériumnak, ahol a bűnmegelőzésre külön szervezetet hozott létre a kormány a koordinátor szerepében kell működni, és ki kell alakítani a szervezetek közötti célszerű munkamegosztást. Másrészt az egyes alrendszereknek funkcionális feladataikkal szinkronban kell részt venni a munkamegosztásban rájuk háruló feladatok végrehajtásában.

Mindenkinek jut feladat bőven. A jogalkotó hozzon létre az ország társadalmi helyzetének hosszú távon is megfelelő jogrendszert, amelyből nem lógnak ki egyes jogágak, és amelyben a törvények végrehajtása nem függ egyes politikusok érdekeitől. A jogszabályok legyenek egyértelműen értelmezhetők. *(Fanyar humor az a szóbeszéd, hogy a magyar büntetőjog azért olyan amilyen, hogy az ügyvédek is megélik belőle.)*

Természetesen a bűnmegelőzés egységes rendszerében, ha szabad ezt a kifejezést használnom alapvető alrendszerként a rendvédelmi szerveknek kell működni. (Rendőrség, Határőrség, titkos szolgálatok)

Két kapcsolódási terület

- A bűnmegelőzés egyik fontos módszere a jogellenes cselekmények felderítése, megszakítása, tettesek elfogása, eljárások kezdeményezése, illetve lefolytatása, tehát az elrettentés.
- A másik terület az egyes cselekmények felderítő jellegű vizsgálata, amelynek során felszínre kerülnek azok az adatok, amelyek a jogellenes cselekmények kialakulására, a motiváltság forrásaira tesznek lehetővé általánosítható következtetéseket, felszínre kerülnek azok a körülmények, amelyek akár passzívan, akár aktívan lehetővé teszik a jogellenes cselekmények kialakulását.

Az ilyen irányú felderítő jellegű vizsgálódás jelentősen megkönnyíti a bűnmegelőzési rendszer más alrendszereinek eredményes munkáját. Az ilyen adatok ismerete nélkül nehéz befolyásolni a közvélemény bűnözéshez való viszonyát, nehéz felszámolni az érdektelenséget, de nélkülözhetetlenek ezek az információk az önkéntes jogkövetésre nevelés részeként végzett személyiségfejlesztéshez is.

A bűnmegelőzés tekintetében a Határőrség is alrendszerként fogható fel, méghozzá egy olyan sajátos alrendszerként, amelynek funkcionális feladatai önmagukban véve is

bűnmegelőzést valósítanak meg. A határellenőrzés (ez a jelenlegi terminológia) ugyanis olyan szűrő trendszer, amelynek célja megakadályozni olyan személyek bejutását a Magyar Köztársaság területére, akik veszélyt jelentenek az ország közbiztonságára. Ennek vizsgálatára célszerű néhány számadatot összevetni:

- a Határőrség nyomozási hatékonysága évek óta 80-90 %-os,
- 5-600 fő embercsempész ellen indul eljárás,
- 8-9000 a migránsok száma (5 év alatt 25-26 ezerről csökkent ennyire),
- 2002-ben határátkelőhelyeken a Határőrség 23.180 fő beléptetését tagadta meg olyan körülmények miatt, amelyek érinthették volna a közbiztonságot,
- évente 5-600.000 regisztrált bűncselekménynek csak 2-3 %-át követték el külföldiek, (közel 18 – 20.000 bűncselekmény),
- az elkövetők részaránya is csak 4-5 %, (28-30.000 fő),
- a külföldiek által elkövetett bűncselekmények közel felét a Határőrség fedi fel.

Nyilvánvaló a határőrizet és bűnmegelőzés közötti összefüggés, mert bizonyítható, jól működik a szűrő rendszer, többségében törvénytisztelő tisztességes szándékú külföldieket engedünk be az országba. Az ország közbiztonsága szempontjából is fontos, hogy az illegális migrációt a minimálisra csökkentsük. Maga a tiltott határátlépés jogellenes cselekmény ugyan, de csak szabálysértés. A migránsok jelentős többségét azonban embercsempészek segítették át a zöld határon, vagy úti okmány tekintetében elkövetett közokirat hamisítással akartak bejutni az országba.

A Határőrség jelentős sikereket ért el az embercsempészet felszámolásában, négy év óta évenként közel ötszáz embercsempész ellen kezdeményeztünk büntetőeljárást. Ma már csökken az aktivitásuk, a csempész szervezetek a magyar csatornát veszélyesnek tartják, egyre gyakoribb, hogy csak határig kísérik a csoportot. Az ilyen körülmények között belépett migránsok tájékozatlanok, terepen való mozgásuk bizonytalan és lassú, következképp egyszerűbb az elfogásuk.

Új, még módszereiben nem is egészen kiforrott feladata a Határőrségnek az idegenrendészet. Külföldit a Határőrség kettős célból ellenőríz:

- jogszerűen tartózkodik-e az ország területén, illetve
- be tartja-e a Magyar Köztársaság törvényeit.

Mindkét feladat önmagában is bűnmegelőzés. Az ország mélységében a lakosság körében még nem eléggé ismert, hogy a Határőrség ezt a hatáskörét az ország egész területén gyakorolja.

Bűnmegelőzés az úgynevezett általános intézkedési kötelezettség is, amelyet a Hőr.tv.¹ 43. § /2/ bek. a hatáskörbe nem tartozó bűncselekmények tekintetében, illetve a 45. § /2/ bek. a szabálysértések tekintetében határoz meg a határőr számára. Ennek lényege, hogy az észlelt jogellenes cselekményt köteles megszakítani, a bizonyítékokat biztosítani, és feljelentést tenni².

¹ A határőrizetről és a határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény (Hőr. tv.)

² Mellékesen tartom szükségesnek megjegyezni, hogy ezekből a feladatokból mostanában kezdenek kialakulni konfrontációs helyzetek

A határellenőrzés mint új kategória.

Néhányan ezt az elnevezést leegyszerűsítik a határőrizet és a határforgalom ellenőrzés összevonásának szervezeti megoldásával. Valójában sokkal többről van szó. A határellenőrzés – figyelembe véve, hogy egységes irányítás alatt kerülnek alkalmazásra az élő erők és technikai eszközök, egységes határőrizeti rendszer keretében folyik a zöld határ őrzése, a határforgalom ellenőrzése, a bűnügyi felderítő munka – a korábbiakhoz képest hatékonyabb határőrizetet jelent.

Kedvezőbb alapot jelent a Schengeni Végrehajtási Egyezmény keretében működő integrált határellenőrzés megvalósításához. A Schengeni Végrehajtási Egyezmény részes államai egységes rendszerbe integrálják határellenőrzésre létrehozott szervezeteiket. Ezen belül kiemelt szerepet kapnak azok a részes államok, amelyek külső határt is őriznek. De a tevékenység maga továbbra is bűnmegelőzés, méghozzá az UNIÓ egészét érintő bűnmegelőzés. Pontosan kifejezi ezt a Hőr.tv. 1. § (2) bekezdése: „A határőrizet az Európai Unió közrendjét, közbiztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekményeknek a külső határon, továbbá a határterületen történő megelőzésére, felderítésére és megszakítására is irányul”.

Ma még nem vagyunk részes állam, de nemzetközi együttműködés keretében ma is alkalmazzuk ezt az elvet. Több tucat olyan nemzetközi szerződés van hatályban, amely valamilyen kötelezettséget ró a magyar Határőrségre.

Néhány gondolat az együttműködésről

A korszerű határellenőrzés érdekében folyamatban lévő szervezetfejlesztés, technikai fejlesztés mellett, a Határőrségnek – ugyanúgy, mint történelmének minden időszakában – szüksége van jól működő, szervezett kapcsolatrendszerre. A Hőr. tv. 37. §-a felsorolja azokat a szervezeteket, amelyekkel együttműködést lehet szervezni. Ezeket az együttműködés lehetséges tartalmi elemei alapján három csoportba célszerű felosztani, és az együttműködést a sajátosságok figyelembe vételével célszerű szervezni:

- nemzetközi
- fegyveres –rendvédelmi szervek,
- az előzőekhez nem sorolható állami, társadalmi, gazdálkodó szervek, állampolgárok egyéb közösségei, és egyes állampolgárok. (egyszerűség kedvéért nevezzük civil szférának)

A civilszférával való együttműködés egységes rendjét határozza meg a 11/2003 (V.28.) OPK intézkedés, amely a kiadás napján, az az május 28.-án hatályba lépett. Az intézkedést határőr kollégáim figyelmébe ajánlom. (a benne foglalt szabályok megfogalmazásánál a Polgárőrséggel való együttműködés tapasztalatait is figyelembe vettük. Erről az együttműködésről bővebben Tóth Tibor úr a Baranya megyei Polgárőr Szövetség elnöke beszélt.)